

İLİTAM PROGRAMLARININ YAYGINLAŞTIRILMASI ve AÇIKÖĞRETİM İLAHİYAT LİSANS PROGRAMININ AÇILMASINA İLİŞKİN TARTIŞMALARDA DAİR DEĞERLENDİRME

Kamu Denetçiliği Kurumunun kendisine yapılan bir başvuru sonucunda 30.10.2018 tarihli ilahiyat eğitiminin açıköğretim yoluyla verilmesi yönündeki tavsiye kararı ve kararın ardından 31.01.2019 tarihinde söz konusu kurum tarafından konunun paydaşlarının katılımı ile gerçekleştirilen çalıştay neticesinde kamuoyu, ilahiyat eğitiminin açıköğretim yoluyla yürütülmesi girişiminden haberdar olmuştur. Söz konusu çalıştay konunun tartışılarak değerlendirilmesi arzusunu göstermesi bakımından önemlidir. Ensar Vakfı Değerler Eğitimi Merkezi'nin bu tartışmalara katkı olmak bakımından görüşü aşağıda sunulmuştur:

İlahiyat Lisans Tamamlama (İLİTAM) programının yaygınlaştırılması ve Açıköğretim İlahiyat Lisans Programının açılması, kendisini geliştirmek ve okumak isteyenlerin yaşının ilerlemiş olması, ailevi durumları, ekonomik ve sosyal şartları nedeniyle örgün eğitime devam edememeleri; 28 Şubat sürecinde örgün eğitime ulaşmada mağduriyetler yaşanması ve lisans derecesine sahip olmayan Diyanet personeli için bir eğitim imkanı oluşturularak özlük haklarının iyileştirilmesi gerekçeleriyle gündeme alınmıştır. Bu gerekçelerin bir kısmının gerçeği tam olarak yansıtmadığı yahut yüksek öğrenim sistemini zedeledikten başka yöntemlerle telafi edilebilecek düzeyde oldukları değerlendirilmeye alınmalıdır.

Lisans programları hem eğitim veren hem de alan taraflar açısından belirli standartlara sahiptir. Öğretim akademisyenler tarafından yapılırken öğrencilerin de belirli niteliklere sahip olmaları gerekir. Ülkemizde de bu konuyla ilgili çalışmalar yapılmış, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) kapsamında yükseköğretimin her bir aşaması için farklı alanlarla ilgili akademik ve mesleki yeterlilikler belirlenmiştir. Yükseköğretimin amacı farklı iş kolları için uzmanlar yetiştirmenin ötesinde hayata, bilgiye, topluma, değerlere karşı bakış açısı ile nitelikli entelektüel aydın insanlar yetiştirmektir. Bu nedenle temel eğitim bir hak iken, yüksek öğretim ancak belirli yeterli olanların alabileceği bir hizmettir.

Önlisans tamamlama programına sınavsız geçiş yoluyla giriş imkânı verilmesi emsal olmak bakımından tüm yükseköğretim sistemimizi etkileyecek, aynı eğitimi örgün lisans programında sınavla almaya hak kazanan binlerce öğrenci açısından da bir hak ihlaline sebep olacaktır. İnsanların her alanda olduğu gibi din alanında da ihtiyaçları olan bilgilere ulaşma hakları vardır. Ancak hakların sınırsız ve ölçsüz kullanılması söz konusu olamayacağı için eğitim hakkının da diğer insanların hakları, kamu yararı, kurumun amaçları, yapılan eğitimin değeri ve niteliği gibi farklı alanlar gözetilerek düzenlenmesi esas olmalıdır.

Lisans eğitiminin çok zaruri nedenler olmadıkça örgün eğitimle sınırlı tutulması gerekir. Çeşitli bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu üzere açıköğretim veya İLİTAM yoluyla din eğitiminin örgün ilahiyat eğitimine göre çok daha verimsiz olduğu bir gerçektir. Hâlihazırda uygulanan İLİTAM programları, örgün ilahiyat eğitimine göre kalite itibariyle ciddi sorunlar barındırmaktadır. Yükseköğretim sistemimizde tıp, hukuk, öğretmenlik gibi pek çok alanda mesleki eğitim, açıköğretim kapsamına alınmamıştır. Oysa gerek önlisans ilahiyat programından açıköğretim lisans tamamlama programına sınavsız geçiş yoluyla, gerekse açılması gündeme gelen Açıköğretim İlahiyat Lisans Programı yoluyla öğretmen yetiştirmek, böylelikle örgün eğitim tecrübesi olmayan öğretmenleri istihdam etmek anlamına gelecektir. Öğretmenliğin din öğretimi dışındaki diğer tüm branşlarında açıköğretim lisans eğitimi söz konusu değilken din öğretimi alanında açıköğretim sistemi ile öğretmen yetiştirilmesine kapı aralamaya çalışmak doğru değildir.

Din eğitimi alma talepleri ile, lisans diploması almak birbiriyle karıştırılmamalıdır. Din eğitimi almak konusunda örgün ve yaygın eğitim alanlarında farklı yollar halen fazlası ile açıktır. Yükseköğretimde ilahiyat alanında sayısı 100'e yaklaşan fakülte bulunmakta ve hal-i hazırda bu fakültelerde 114.000 öğrenci öğrenim görmektedir. 2018 yılında lisans programlarına yaklaşık 19.000, önlisans programına ise yaklaşık 17.000 yeni öğrenci kabul edilmiştir. Dolayısıyla yüksek öğrenime hak kazanma yeterliğini gösteren herkes için günümüzde örgün yüksek din eğitimi imkanları seferber edilmiş, bütün engeller kaldırılmıştır. Geçmişte 28 Şubat sürecinde yaşanan mağduriyetler ilahiyat alanına has olmayıp bütün alanlara girişte söz konusu olduğundan açıköğretim programlarıyla mağduriyetlerin giderilmesi isteniyorsa bu durum tüm alanlar için benzer düzenleme yapmayı gerektirir ki, bunun gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Bu şartlar altında İLİTAM programına ihtiyaç kalmadığı değerlendirilmelidir. Başlangıçta önlisans mezunlarından yetenekli olanların lisans eğitimini tamamlayabilmeleri amacıyla ihdas edilen İLİTAM programı, bugün örgün ilahiyat eğitiminin mevcudiyetini tehdit eder bir hal almıştır. 2018 yılına kadar 12 ilahiyat fakültesine yaygınlaştırılan İlahiyat Lisans Tamamlama Programı, sınavsız geçiş imkânı verilmesi ile birlikte 80'e yakın fakültede uygulamaya konulmuştur. Yeni uygulama ile birlikte 2018 yılı itibariyle İLİTAM'a sınavsız giren öğrenci sayısı 7250, sınavla giren ise 3950'dir. Sınavsız ve uzaktan eğitim kanalıyla eşdeğer diplomanın elde edilebiliyor olması, 70 yıllık müktesebata sahip ilahiyat fakültelerinin örgün eğitimlerini devam ettirebilmeleri, nitelikli öğrenci çekebilmeleri ve yüksek düzeyde ilim tahsili mekanizmalarını devam ettirmenin önünde ciddi bir engeldir.

İLİTAM programlarının uygulanma gerekçelerinden birisi olan Diyanet personelinin niteliğinin artırılması olmasına rağmen programın açılmasından bu yana Diyanet personelinin bu programdan yeterince yararlanmadığı anlaşılmaktadır. Mevcut şartlarda Diyanet personeli İLİTAM programından yeterince faydalanmadığı gibi, Diyanet'in nitelikli personele ihtiyacı gerçeğinin aksine İmam Hatip Lisesi ve önlisans mezunlarının istihdamına ağırlıklı olarak devam edilmektedir. Lisans tamamlamaya yönelik bu tür programlar amacından uzaklaşıp kolay yoldan diploma elde etmenin ve birtakım çevrelerin kendi elemanlarını devlet kademelerine yerleştirmelerinin bir aracı olarak görülmeye başlanmıştır.

Dinin toplum üzerindeki etkisi dikkate alınarak bu alanda yetiştirilecek insanların eğitiminde çok daha hassas davranılması gerektiği açıktır. Din eğitiminde modern eğitim ile geleneksel eğitimi birleştirme konusunda yeterince başarılı olunamadığı, ilahiyat fakültelerinin medrese eğitimini sürdürmediği ve köklü medrese eğitiminin yaşatılması anlamında İLİTAM ve açıköğretim yoluyla ilahiyat eğitiminin imkân sunduğu dile getirilmektedir. İlahiyat fakültesinin verdiği eğitime itibar edilmezken sadece diplomasının sınavsız bir sistemle talep edilmesi iyi niyetli bir girişim ve hak talebi olarak değerlendirilemez. Bu talepler, kendi anlayışına göre din eğitimi ve öğretimi yapan çevreler için ilahiyat fakültelerini kendi paralel eğitimlerinin meşrulaştırdığı bir diploma kaynağına çevirmeye matuftur. Devletin din eğitim ve öğretimi kurumlarını itibarsızlaştırmanın toplumun büyük kesiminde dini değerleri itibarsızlaştırmak anlamına geleceğini dikkate almak gerekir.

Netice itibarıyla konunun aşağıdaki genel ilkeler ve öneriler doğrultusunda değerlendirilmesi ve düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz:

1. Yüksek din öğretimi konusunda yapılması gereken, açıköğretim sistemini faal hale getirmek değil, mevcut fakültelerdeki eğitim ve bilimsel araştırma yeterliliğini artırmaya çalışmaktır.
2. Sınav başarısına göre yerleştirmenin yapıldığı yükseköğretime geçiş sistemine aykırı bir şekilde sınavsız ve örgün eğitimle eşdeğer lisans diploması verilmesi uygulamasına son verilmelidir.
3. Örgün ilahiyat eğitiminin ve bu eğitime erişim imkanlarının yaygınlaştığı günümüz şartlarında hem adaletsiz hem de verimsiz bir uygulama olan İLİTAM programları sonlandırılmalıdır.
4. Lisans programlarının bir kurumun çalışanlarına hasredilemeyip kanunen herkese açık olması gerektiğinden Diyanet personelinin gelişimi ve eğitimi gerekçesiyle açıköğretim ilahiyat lisans programı ihdas etmek, uygulamayı maksadını aşan boyutlara taşımaktadır. Bu sebeple Diyanet personeli için hizmet alanına yönelik sertifika ve hizmet içi eğitim programları uygulanabilir.
5. Yüksek din öğretimi alanı eğitim-öğretim sürecinin gerekleri itibarıyla açıköğretim yoluyla eğitim yapılamayan tıp, hukuk, mühendislik ve eğitim fakültesi gibi lisans programlarından biri olarak değerlendirilmelidir. Din öğretimine erişim imkanlarının artırılması isteniyorsa örgün ilahiyat eğitimine eşdeğer bir diploma vermek yerine, sertifika programları yoluyla eğitimler verilebilir.